

ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΡΟΠΙΚΩΝ
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΣΤΑ Ν. ΕΛΛΗΝΙΚΑ*

– Εισαγωγή.

Στη μελέτη αυτή εξετάζω μια περίπτωση υποχρεωτικής χρήσης τροπικών επιρρημάτων, όπου συγκεκριμένα ρήματα εμφανίζονται να επιλέγουν ως συμπληρώματά τους τα ανάλογα τροπικά επιρρήματα. Στην 1η ενότητα παραθέτω δεδομένα από τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα ελληνικά. Στη 2η ενότητα αξιολογώ το κατά πόσον το όλο φαινόμενο είναι συντακτικής ή λεξικής αιτιολογίας. Στην 3η ενότητα προτείνω τη συντακτική ανάλυση του φαινομένου με βάση τη διάκριση μεταξύ πραγματικών και οιονεί ορισμάτων ενός ρήματος και τη διάκριση μεταξύ αναφορικών και μη αναφορικών θεματικών ρόλων.

1. Τα δεδομένα.

1.1. Αγγλικά και Γαλλικά.

Πρώτος ο Jackendoff (1972, 1977) αναφέρεται σε ειδικές περιπτώσεις επιρρημάτων στα αγγλικά, τα οποία εμφανίζονται να «υποκατηγοριοποιούνται [να επιλέγονται] από το ρήμα της πρότασης» Ο Jackendoff δίνει παραδείγματα όπως τα ακόλουθα (1972: 64-5):

(1) John worded the letter *carefully*.

Ο Γιάννης διατύπωσε το γράμμα προσεκτικά.

* Το άρθρο αυτό αποτελεί μια πρώτη εξέταση του φαινομένου υποχρεωτικής χρήσης τροπικών επιρρημάτων στα ελληνικά, με αφετηρία παλαιότερη ενασχόλησή μου με το θέμα, στα πλαίσια της μεταπτυχιακής μου έρευνας το 1990. Η συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια βρίσκεται σε εξέλιξη και πρόκειται να περιλάβει και άλλες περιπτώσεις υποχρεωτικής χρήσης τροπικών επιρρημάτων που απαντούν στα ελληνικά (πρβλ. μέση δομή, βλ. π.χ. Tsimpli, 1989, Τσιμπλή, 2004), με απώτερο σκοπό τη διάρθρωση μιας, κατά το δυνατόν, ενιαίας ανάλυσης για το όλο ζήτημα. Ευχαριστώ το συνάδελφο Τ. Τσαγγαλίδη για τις παρατηρήσεις του.

- (2) *John worded the letter.
Ο Γιάννης διατύπωσε το γράμμα.
- (3) Steve dresses *elegantly*.
Ο Στηβ ντύνεται κομψά.
- (4) *Steve dresses.
Ο Γιάννης ντύνεται.
- (5) The job paid us *handsomely*.
Η δουλειά μας πλήρωσε καλά.
- (6) *The job paid us.
Η δουλειά μας πλήρωσε.

Όπως δείχνουν τα παραδείγματα, ένα τροπικό επίρρημα επιλέγεται λεξικά από ρήματα όπως τα *word* (διατυπώνω), *pay* (πληρώνω) ή *dress* (ντύνομαι) και παρουσιάζει συντακτική συμπεριφορά κατά την οποία: (α) εμφανίζεται αυστηρά στο τέλος της πρότασης, παρά το γεγονός ότι αυτού του τύπου τα επίρρηματά μπορούν να καταλαμβάνουν και άλλες θέσεις στην πρόταση (Jackendoff, 1972: 64-5):

- (7) *John *carefully* worded the letter.
- (8) *The job *handsomely* paid us.
- (9) *Steve *elegantly* dresses.
- (β) επιτρέπει την εμφάνιση (και τροπικών) επίρρημάτων σε άλλες διαθέσιμες θέσεις στην πρόταση:

- (10) John *specifically* worded the letter *obscurely*.
Ο Γιάννης ειδικά διατύπωσε το γράμμα ασαφώς.
- (11) The job *evidently* paid us *handsomely*.
Η δουλειά προφανώς μας πλήρωσε καλά.
- (12) Steve *typically* dresses *elegantly*.
Ο Στηβ τυπικά ντύνεται κομψά.

Το ίδιο φαινόμενο απαντά και σε άλλες γλώσσες όπως τα γαλλικά, όπου συγχεριμένα ρήματα εμφανίζονται να επιλέγουν υποχρεωτικά τροπικά επίρρηματά. Ενδεικτικά, το ρήμα *se comporter* (συμπεριφέρομαι) επιλέγει υποχρεωτικά ένα τροπικό επίρρημα:

- (13) (α) Claude *se comporte mal*
Ο Κλοντ συμπεριφέρεται κακά.
- (β) *Claude *se comporte*.
Ο Κλοντ συμπεριφέρεται.

- (γ) *Claude *mal se comorte*.
Ο Κλοντ *κακά* συμπεριφέρεται.
- (δ) *Claude *s'est mal comporté*.
Ο Κλοντ *έχει κακά* συμπεριφερθεί.

Στο (13) βλέπουμε ότι και στα γαλλικά η μόνη δυνατή θέση για το τροπικό επίρρημα είναι η τελική θέση της πρότασης. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η θέση ανάμεσα στο βοηθητικό και το ρήμα (στο (13δ)), ενώ είναι διαθέσιμη στα γαλλικά για όλους τους τύπους επιρρημάτων (βλ. Milner (1978)), δεν διατίθεται για τα επιλεγμένα τροπικά επιρρήματα.

1.2. Ελληνικά.

Στο Xydopoulos (1990), αναφέρομαι σε παρόμοιες περιπτώσεις από τα ελληνικά, όπου ρήματα που δηλώνουν «συμπεριφορά», όπως τα *φέρομαι, συμπεριφέρομαι*, και ρήματα που δηλώνουν «φυσική ή ψυχολογική κατάσταση», όπως τα *αισθάνομαι, νιώθω, είμαι* (~αισθάνομαι) εμφανίζονται να επιλέγουν υποχρεωτικά (κατάλληλα) τροπικά επιρρήματα (βλ. επίσης Νάκας 1987)). Ας δούμε ορισμένα τέτοια παραδείγματα:

- (13) (α) Ο Τηλέμαχος *φέρεται σκληρά*.
(β) *Ο Τηλέμαχος *φέρεται*.
γ) *Ο Τηλέμαχος *σκληρά* *φέρεται*.¹
(δ) **Σκληρά* *φέρεται* ο Τηλέμαχος.¹
- (14) (α) Ο Οδυσσέας *αισθάνεται χάλια*.
(β) *Ο Οδυσσέας *αισθάνεται*.
γ) *Ο Οδυσσέας *χάλια* *αισθάνεται*.¹
(δ) **Χάλια* Ο Οδυσσέας *αισθάνεται*.¹

Από την παραπάνω κατανομή παρατηρούμε ότι, όπως στα αγγλικά και στα γαλλικά, τα επιλεγμένα επιρρήματα στα ελληνικά κατέχουν αυστηρά την τελική διαθέσιμη θέση της πρότασης, ενώ είναι αδύνατο να καταλάβουν οποιαδήποτε άλλη (εναλλακτική) θέση στην πρόταση (βλ. και Alexiadou, 1997: 44).

2. Επιλεγμένα τροπικά επιρρήματα: συντακτική ή λεξική διεργασία;

Η McConnell-Ginet (1982: 164) αναφέρεται επίσης στο ίδιο φαινόμενο στα αγγλικά, όπου δεν δέχεται ότι αυτό οφείλεται σε συντακτική απαί-

1. Οι προτάσεις αυτές είναι γραμματικές μόνον εάν το επίρρημα φέρει τόνο εστίασης, δηλαδή κατέχει παραγόμενη (μη Α θέση) και όχι βασική θέση (βλ. Xydopoulos, 1996: 151 κ.ε.).

τηση, αφού υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα επιρρήματα φαίνεται να παραλείπονται:

(15) Joan behaved.

Η Τζόαν συμπεριφέρθηκε.

(16) That job sure did pay.

Η δουλειά αυτή σίγουρα πλήρωσε.

(17) Steve knows how to dress.

Ο Στηβ ξέρει πώς να ντυθεί.

Με άλλα λόγια η McConnell-Ginet θεωρεί πως το φαινόμενο οφείλεται σε κάποιου τύπου λεξικό κανόνα αλλαγής κατηγορίας που επιτρέπει την παράλειψη του αντίστοιχου επιρρήματος (βλ. και Shaer, 2003: 223-4).

Εντούτοις, όπως παραδέχεται και η ίδια, στα παραδείγματα (15) και (16) υπονοείται η ύπαρξη ενός (λανθάνοντος) επιρρήματος που συμπληρώνει το κατηγορήμα, το οποίο έχει περιληφθεί στη σημασία του ρήματος, αλλά μπορεί να είναι μόνο κάποιο συγκεκριμένο και όχι οποιοδήποτε συναφές τροπικό επίρρημα:

(15') Joan behaved (well /*badly /*rudely).

(16') That job sure did pay (well /*badly).

Στο δε παράδειγμα (17), η εμφάνιση της *wh*-έκφρασης *how* υποκαθιστά συντακτικά το τροπικό επίρρημα, αφού η παράλειψή του οδηγεί σε αντιγραμμaticότητα:

(17') Steve knows *(how) to dress.

Η γενίκευση που επιχειρεί να διατυπώσει η McConnell-Ginet δεν επιβεβαιώνεται ούτε με ρήματα όπως π.χ. το *feel* (νιώθω, αισθάνομαι), που για κάποιο λόγο δεν συμπεριφέρεται το ίδιο, όπως τα *behave*, *pay* και *dress*:

(18) John is feeling *(well/badly/worse...).

Επιπρόσθετα, αυτού του τύπου η αλλαγή, δεν απαντά καθόλου στα ελληνικά, όπου σε καμία περίπτωση δεν είναι εφικτή η παράλειψη των επιρρημάτων:

(19) Ο Γιάννης συμπεριφέρθηκε *(καλά).

(20) Η δουλειά σίγουρα / πράγματι πλήρωσε *(καλά).

(21) Η Μαρία ντύνεται *(μοντέρνα).

Συνεπώς, θα μπορούσαμε να δεχθούμε εν μέρει τον ισχυρισμό της McConnell-Ginet (και του Shaer) ότι μόνο συγκεκριμένα ρήματα που συνδυάζονται με συγκεκριμένα επιρρήματα μπορεί να έχουν παραγάγει λεξικά ρή-

ματα στα οποία έχει ενσωματωθεί η σημασία των επιρρημάτων. Ο ισχυρισμός αυτός δεν είναι δυνατόν να γενικευθεί και έμμεσα παραπέμπει σε ανάλυση βασισμένη σε συντακτικά και όχι λεξικά κριτήρια.

3. Τα επιλεγμένα τροπικά επιρρήματα ως συμπληρώματα του ρήματος.

Με βάση τα δεδομένα που παρουσίασα στις προηγούμενες ενότητες και την αξιολόγηση των προτάσεων της McConnell-Ginet, θα προχωρήσω σε μια ανάλυση του φαινομένου αυτού, υποθέτοντας ότι τα τροπικά επιρρήματα επιλέγονται κανονικά ως συμπληρώματα από τα αντίστοιχα ρήματα και πραγματώνονται συντακτικά. Η ανάλυση θα βασιστεί στην απαραίτητη διάκριση των ορισμάτων του ρήματος σε αναφορικά και μη αναφορικά, υιοθετώντας τις απόψεις των Chomsky, 1981, και Rizzi, 1990.

3.1. Θεματική Θεωρία.

Ο Chomsky (1981: 36) διευκρινίζει ότι οποτεδήποτε μια κατηγορία X^0 , α , υποκατηγοριοποιείται για μια θέση β , τότε υποχρεωτικά το α χαρακτηρίζει θεματικά το β , συνεπώς «η υποκατηγοριοποίηση συνεπάγεται το θεματικό χαρακτηρισμό» (1981: 36). 'Όταν λοιπόν ένα στοιχείο β είναι το όρισμα ενός στοιχείου α , τότε το α επιλέγει το β .

Στη θεωρία διατυπώνεται επίσης η υπόθεση ότι η κατηγοριακή και σημασιολογική επιλογή ανάγεται σε συντακτική επιλογή, όπως εκφράζεται από το θεματικό πλέγμα ενός λεξικού στοιχείου (πρβλ. Stowell, 1981, Chomsky 1986 Rizzi 1990 μεταξύ άλλων). Ο θεματικός χαρακτηρισμός είναι στην ουσία εκχώρηση θεματικών ρόλων από μια κεφαλή στα ορίσματά της (ένα ή περισσότερα συμπληρώματα και υποκείμενο), όπως καθορίζεται από το θεματικό πλέγμα.

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρητική υπόθεση, όπου όλα τα επιλεγμένα στοιχεία είναι υποχρεωτικώς και θεματικά χαρακτηρισμένα, και με βάση τα δεδομένα που παρέθεσα πρωτύτερα, φαίνεται ότι και τα επιλεγμένα επιρρήματα θα πρέπει να είναι θεματικά χαρακτηρισμένα. Συνεπώς, θα ήταν θεμιτό να υποθέσουμε ότι στην ουσία αποτελούν εσωτερικά ορίσματα του ρήματος (τα οποία επιλέγονται άμεσα απ' αυτό).

3.2. Η μη αναφορική υπόσταση των επιλεγμένων επιρρημάτων.

Με βάση την υπόθεση ότι τα λεξικώς επιλεγμένα επιρρήματα θα πρέπει υποχρεωτικά να χαρακτηρίζονται και θεματικά (πρβλ. Chomsky, 1981 και Rizzi, 1990), ας περάσουμε τώρα στην εξέταση των λεπτομερειών ενός τέτοιου ισχυρισμού για τα ελληνικά.

Το σημαντικότερο θέμα που θα πρέπει να διασαφηνιστεί εδώ είναι το κατά πόσο ένα στοιχείο που είναι θεματικά χαρακτηρισμένο συνεπάγεται ότι συμπεριφέρεται και ως όρισμα. Ένα ικανοποιητικό διαγνωστικό μέσο είναι να ελεγχθεί αν αυτά τα στοιχεία συμπεριφέρονται το ίδιο με τα κοινά όρυσματα ως προς τη δυνατότητά τους να εξάγονται από μια πλάγια ερώτηση:

(22) (α) ?Ποιός μαθητής δεν ξέρεις [πώς [έλυσε τι την άσκηση t]].

(β) ?Ποιάν άσκησι δεν ξέρεις [πώς [έλυσε ο μαθητής τι t]].

(γ) *Πώςι δεν ξέρεις [ποιάν άσκησι [έλυσε ο μαθητής t τι]].

Από τα παραδείγματα (22α, β, γ), βλέπουμε ότι η εξαγωγή από μια νησίδα *wh* είναι δυνατή για το υποκείμενο (22α) και το αντικείμενο (22β), ενώ δεν είναι επικτή για ένα προσάρτημα (22γ).

Με βάση τα αποτελέσματα από τα παραδείγματα στο (22), ας δούμε τώρα κατά πόσο είναι δυνατόν να εξαχθεί ένα λεξικό επιλεγμένο επίρρημα από μια νησίδα *wh*:

(23) *Πώςι δεν ξέρεις [σε ποιόν [συμπεριφέρθηκε τι ο Γιάννης]].

Παρατηρούμε ότι η απόπειρα εξαγωγής ενός λεξικά επιλεγμένου επιρρήματος από ένα τέτοιο περιβάλλον οδηγεί σε αντιγραμματικότητα. Συνεπώς, συμπεραίνουμε ότι ένα επιλεγμένο επίρρημα συμπεριφέρεται όπως και τα μη επιλεγμένα επιρρήματα (προσαρτήματα) και όχι όπως τα όρυσματα (υποκείμενο ή αντικείμενο).

Η τεκμηριωμένη διαφοροποίηση ανάμεσα στο υποκείμενο / αντικείμενο και στα επιλεγμένα επιρρήματα μας υποδεικνύει λοιπόν ότι δεν μπορούμε να αντιληφθούμε αυτού του είδους τα επιρρηματικά στοιχεία ως (εσωτερικά) όρυσματα του ρήματος, τουλάχιστον, με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε το υποκείμενο και το αντικείμενο ενός ρήματος.

Αν δεχθούμε τη βασική αρχή της θεματικής θεωρίας, όπως παρουσιάστηκε πρωτύτερα, τότε δεν υπάρχει τρόπος να αποφύγουμε την παραδοχή ότι οποιοδήποτε επιλεγμένο στοιχείο θα πρέπει υποχρεωτικά να χαρακτηρίζεται θεματικά, εν προκειμένω, από το ρήμα. Είναι λοιπόν αναγκαίο να υποθέσουμε ότι η έννοια του ορίσματος πρέπει να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει και αυτήν την ιδιόμορφη περίπτωση. Όπως είναι γνωστό, ο Chomsky (1981) διατυπώνει την άποψη ότι πρέπει να διακρίνουμε τουλάχιστον δύο²

2. Ο Chomsky (1981) διακρίνει και ένα τρίτο είδος ορίσματος, τα λεγόμενα μη όρυσματα τα οποία δεν μας ενδιαφέρουν εδώ. Αυτή είναι η περίπτωση των πλεοναστικών αντωνυμικών στοιχείων, όπως τα *it* και *there* (π.χ. *It seems that John is ill*, *There are people in the garden*) και, σε ορισμένες περιπτώσεις το μικρό *pro* (π.χ. στις απρόσωπες εκφράσεις).

είδη ορισμάτων, τα πραγματικά ορίσματα και τα οιονεί ορίσματα. Για παράδειγμα, η αντωνυμία *it* στα αγγλικά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί είτε ως πραγματικό όρισμα (1981: 325):

(24) *It is on the table.*

αυτό είναι στο τραπέζι.

είτε ως οιονεί όρισμα:

(25) *It is raining.*

βρέχει.

Στο παράδειγμα (24) το *it* αναφέρεται σε κάτι που συμμετέχει στο γεγονός που περιγράφεται από το ρήμα. Ωστόσο, στο (25), το *it* δεν αναφέρεται σε κανένα συμμετοχο του γεγονότος, απλά χρησιμεύει ως το υποκείμενο του ατμοσφαιρικού ρήματος *rain* (βρέχει) (ατμοσφαιρικό *it*).

Ο Rizzi (1990) επεκτείνει αυτή την άποψη και ισχυρίζεται ότι αντίστοιχα μπορούμε να διακρίνουμε δύο είδη θεματικών ρόλων. Το πρώτο είδος θα είναι εκείνος ο ρόλος που εκχωρείται σε όλα τα επιλεγμένα στοιχεία που αναφέρονται στο συμμετοχο ενός γεγονότος (π.χ. *Γιάννης*, αυτοκίνητο κλπ.):

(26) Ο *Γιάννης* αγόρασε ένα αυτοκίνητο.

Το δεύτερο είδος θεματικού ρόλου είναι εκείνο που εκχωρείται σε όλα τα επιλεγμένα επιρρήματα, τα οποία προσδιορίζουν συνθετικά το γεγονός³, τέτοιες είναι οι περιπτώσεις φράσεων μέτρησης⁴ όπως (1990: 78):

3. Ο Rizzi συμπεριλαμβάνει εδώ την περίπτωση των λεγόμενων ιδιωμχτικών κερμάτων (*idiom chunks*) τα οποία εμφανίζονται να προσδιορίζουν «ιδιοσυγκρασιακά» το γεγονός (π.χ. *Advantage was taken of John after being taken of Sally*).

4. Η διάκριση ανάμεσα σ' ένα πραγματικό και ένα οιονεί όρισμα φαίνεται με σαφήνεια από τα παρακάτω παραδείγματα, όπου το ρήμα *ζυγίζω* στα ελληνικά εμφανίζεται να έχει τις ίδιες επιλογικές ιδιότητες με το αντίστοιχο ρήμα από τα αγγλικά (η τεκμηρίωση για τα αγγλικά οφείλεται στους Koopman & Sportiche (1991) και Rizzi (1990)). Και στις δύο γλώσσες, το ρήμα μπορεί να έχει δυο εκδηλώσεις, είτε του δράστη, επιλέγοντας ένα κοινό άμεσο αντικείμενο (AA), είτε καταστασιακή, επιλέγοντας μια φράση μέτρησης (ΦΜ):

(i) Ο *Γιάννης* ζυγίζει το κρέας.

(ii) Ο *Γιάννης* ζυγίζει 80 κιλά.

Από αυτά, μόνο το AA στο (i) μπορεί να εξαχθεί από μια νησίδα *wh island*, ενώ η ΦΜ στο (ii) δεν έχει αυτή τη δυνατότητα (ας σημειωθεί ότι στα ελληνικά δεν υπάρχει λεξική αμφισημία, αφού χρησιμοποιείται διαφορετική λέξη *wh* για κάθε περίπτωση):

(i') Τι αναρωτιέται ο *Γιάννης* πώς να ζυγίσει *ti*;

(ii') *Πόσοι αναρωτιέται ο *Γιάννης* αν ζυγίζει *ti*;

(27) John weighed *200lbs*.

Ο Γιάννης ζυγίζει 200 λίμπρες.

Και λεξικά επιλεγμένων τροπικών επιρρημάτων, όπως:

(28) John worded the letter *carefully*.

Ο Γιάννης διατύπωσε το γράμμα προσεκτικά.

Το πρώτο είδος θεματικών ρόλων ονομάζεται αναφορικός (ή ορισματικός) αφού εκχωρείται σε πραγματικά ορίσματα (πρβλ. (26))⁵. Το δεύτερο είδος θεματικών ρόλων ονομάζεται συνεπώς μη αναφορικός (ή οιονει ορισματικός) αφού εκχωρείται σε οιονει ορίσματα (27 & 28).

Κατά συνέπεια, ακολουθώντας την άποψη αυτή και με βάση την επιχειρηματολογία που παρουσίασα παραπάνω, θα ήθελα να προτείνω ότι, στα ελληνικά, τα λεξικά επιλεγμένα επιρρήματα, που είδαμε στα παραδείγματα (13) και (14), είναι οιονει ορίσματα στα οποία εκχωρούνται μη αναφορικοί θεματικοί ρόλοι. Το λεξικό λήμμα ενός ρήματος όπως το φέρομαι θα έχει τη μορφή:

(29) φέρομαι, +P-O, <δράστης, ΤΡΟΠΟΣ>.

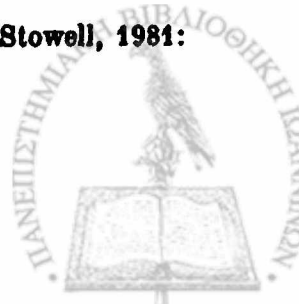
(ο μη αναφορικός θεματικός ρόλος σημειώνεται με κεφαλαία).

Η μη αναφορικότητα του θεματικού ρόλου φαίνεται πως έχει άλλες θεωρητικές επιπτώσεις. Πρώτον, είδαμε ότι μόνο τα πραγματικά ορίσματα μπορούν να εξαχθούν από μια νησίδα *wh* και ότι τα επιλεγμένα επιρρήματα συμπεριφέρονται ακριβώς όπως και τα μη επιλεγμένα σε αυτό το περιβάλλον. Συνεπώς, υιοθετώντας την ανάλυση του Rizzi (1990), μπορούμε να πούμε ότι μόνο τα στοιχεία που τους εκχωρείται ένας αναφορικός θεματικός ρόλος μπορούν να εξαχθούν και ότι όλα τα άλλα στοιχεία (δηλ. μη θεματικά χαρακτηρισμένα ή μη αναφορικά θεματικά χαρακτηρισμένα), αυστηρά, δεν μπορούν να εξαχθούν.

Δεύτερον, φαίνεται ότι η μη αναφορικότητα του υπό εξέταση θεματικού ρόλου τεκμηριώνεται και από τη Θεωρία της Πτώσης. Όπως γνωρίζουμε, στις ενεργητικές δομές, ένα μεταβατικό ρήμα που εκχωρεί έναν εσωτερικό θεματικό ρόλο στο συμπλήρωμά του, του εκχωρεί επίσης και Αιτιατική Πτώση⁶. Τι συμβαίνει όμως με ένα ρήμα που εκχωρεί έναν μη αναφορικό θεματικό ρόλο σε ένα στοιχείο, του εκχωρεί και Αιτιατική Πτώση; Είναι

5. Η έννοια του «αναφορικού» εισάγεται από τον Chomsky (1965) για τις ανάγκες της ερμηνείας των αυτοπαθών στοιχείων (σελ. 145-146).

6. Πρβλ. τη Συνθήκη της Γειννιάσης (όπως διατυπώθηκε από τον Stowell, 1981: 118).

προφανές ότι η λεξική προδιαγραφή, γενικά, των επιρρημάτων είναι ασύμβατη με την εκχώρηση Πτώσης, είτε δομικώς είτε εγγενώς:

- (30) *άσχημα+ΑΙΤ / *άσχημα+ΓΕΝ (ελληνικά).
 *badly+ΑΙΤ / *badly+ΓΕΝ (αγγλικά).
 *mal+ΑΙΤ / *mal+ΓΕΝ (γαλλικά).

Εναλλακτικά, με το δεδομένο ότι οι προθετικές φράσεις μπορούν να έχουν επίσης επιρρηματική λειτουργία⁷, μπορούμε να παραφράσουμε το παράδειγμα (3) με το (31), χωρίς να αλλοιώσουμε το λογικοπροτασιακό περιεχόμενο της πρότασης:

(31) Ο Γιάννης φέρεται κόσμια (στο σχολείο).

(32) Ο Γιάννης φέρεται με κόσμιο τρόπο (στο σχολείο).

Ωστόσο, η πρόταση (32) γίνεται αντιγραμματική αν αφαιρέσουμε την πρόθεση με, όπως φαίνεται στο (32)':

(32') *Ο Γιάννης φέρεται κόσμιο τρόπο.

Η αντιγραμματικότητα του (32') δείχνει ότι το ρήμα δεν μπορεί να εκχωρήσει Αιτιατική Πτώση στη γειτνιάζουσα ΟΦ. Άρα, η παρέμβαση της πρόθεσης με είναι αναγκαία ώστε να ικανοποιηθεί το Φίλτρο της Πτώσης. Εντούτοις, με δεδομένο τον ορθό σχηματισμό της πρότασης (32), μπορούμε να πούμε ότι ο υποτιθέμενος μη αναφορικός θεματικός ρόλος του ρήματος μπορεί να εκχωρηθεί εξίσου και σε μια Προθετική Φράση (ΠΦ) που είναι χαρακτηρισμένη ως [+ επιρρηματική]. Η απαίτηση του συμπληρώματος ΟΦ να του εκχωρηθεί Πτώση ικανοποιείται κανονικά μέσα στο πεδίο της ΠΦ⁸.

Συμπερασματικά, μπορούμε να γενικεύσουμε την παρατήρηση αυτή ως ακολούθως:

(33) Όταν ένα ρήμα εκχωρεί έναν μη αναφορικό θεματικό ρόλο σε ένα στοιχείο, τότε δεν μπορεί να του εκχωρήσει Πτώση.⁹

7. Ένα πραγματικό τροπικό επιρρηματικό μπορεί να παραφραστεί με την αντίστοιχη προθετική φράση, όπου η σημασία του επιρρηματος φέρεται από το αντίστοιχο επίθετο.

8. Ο Larson (1985) προτείνει μια ανάλυση των ΟΦ στην Αγγλική που έχουν επιρρηματική λειτουργία, όπου εμφανίζονται να φέρουν εγγενή Πτώση, λόγω της απουσίας εξωτερικού εκχωρητή Πτώσης (βλ. και Xydopoulos, 1994, για μια ανάλυση των αντίστοιχων ΟΦ στα ελληνικά).

9. Οι φράσεις μέτρησης, που υποτίθεται πως είναι οιονει ορίσματα (επιλεγμένα από το ρήμα), μας παρέχουν επίσης τεκμηρίωση προς την ίδια κατεύθυνση:

- (i) το φορτηγό ζυγίζει δέκα τόνους.
 (ii) *το φορτηγό ζυγίζει δέκα τόνοι.
 (iii) *το φορτηγό ζυγίζει τους δέκα τόνους.

3.3. Η δομική θέση των λεξικά επιλεγμένων επιρρημάτων.

Ως γνωστόν, η θέση του συμπληρώματος της κεφαλής μιας φράσης καταλαμβάνεται από το δέκτη του εσωτερικού θεματικού ρόλου (εσωτερικό όρισμα). Για παράδειγμα, στην πρόταση:

(34) Ο Γιάννης έφαγε το κρέας.

η ΟΦ το κρέας κατέχει τη θέση του συμπληρώματος, απέναντι από την κεφαλή:

(35) [ΡΦ Ρ ΟΦ].

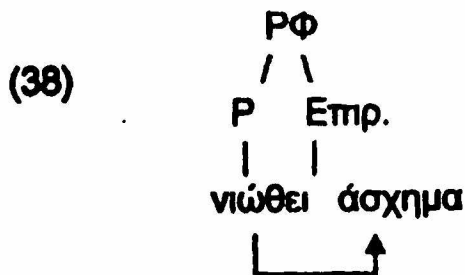
Έχοντας υποθέσει ότι το ρήμα εκχωρεί ένα μη αναφορικό θεματικό ρόλο σε ένα λεξικά επιλεγμένο επίρρημα, θα θεωρήσω ότι το ρήμα νιώθω στην πρόταση:

(36) Η Πηνελόπη νιώθει άσχημα.

έχει το λεξικό λήμμα, από τό οποίο προκύπτει ότι είναι κατηγορημα δυο θέσεων και εκχωρεί δυο θεματικούς ρόλους:

(37) νιώθω, +Ρ -Ο, <δοκιμαζόμενος, ΤΡΟΠΟΣ .

Η συντακτική του αναπαράσταση θα έχει συνεπώς μια μορφή όπως η ακόλουθη:

θ-χαρακτηρισμός

(38) ΡΦ Ρ Επιρ. νιώθει άσχημα θ-χαρακτηρισμός.

απ' όπου εκχωρεί τον μη αναφορικό ρόλο, που διαθέτει, στο επιλεγμένο επίρρημα. Συνεπώς, μπορούμε να εντοπίσουμε έναν παραλληλισμό στη δομική αναπαράσταση μεταξύ πραγματικών και οίωνει ορισμάτων, όπως φαίνεται στα σχήματα (35) και (38), σε ό,τι αφορά τη Θεματική Θεωρία.

Όπως φαίνεται από τα παραδείγματα (i) (ii) και (iii) η φράση μέτρησης πρέπει να φέρει Λιτιατική Πτώση, η οποία δεν εκχωρείται όμως από το ρήμα που εκχωρεί θεματικό ρόλο. Συνεπώς, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτή είναι μια περίπτωση εγγενούς εκχώρησης Πτώσης που απαντά αποκλειστικά στις επιρρηματικές ΟΦ (βλ. Larson, 1985, και Χυθόπουλος, 1994).

4. Συμπέρασμα.

Στη σύντομη αυτή μελέτη εξέτασα την περίπτωση χρήσης τροπικών επιρρημάτων ως λεξικά επιλεγμένων στοιχείων από ένα συγκεκριμένο ρήμα. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι ο όλος μηχανισμός έχει συντακτική και όχι λεξική υπόσταση και, ακολουθώντας την άποψη του Rizzi (1990), υποστήριξα ότι τα επιρρήματα αυτά είναι θεματικώς χαρακτηρισμένα από τό ρήμα, το οποίο τους εκχωρεί μη αναφορικούς θεματικούς ρόλους. Αυτό έχει ως συνέπεια τα επιλεγμένα επιρρήματα να συμπεριφέρονται αντίστοιχα προς τα κοινά προσαρτήματα, ως προς τη δυνατότητα μετακίνησής τους και να μη λαμβάνουν Πτώση, όπως τα κοινά ορίσματα. Η συντακτική τους αναπαράσταση είναι όμοια με αυτή των κοινών εσωτερικών ορισμάτων του ρήματος και καταλαμβάνουν τη θέση του συμπληρώματος της ρηματικής κεφαλής.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alexiadou, A. 1997. *Adverb Placement: A Case Study in Antisymmetric Syntax*. Amsterdam: John Benjamins.
- Chomsky, N. 1965. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Chomsky, N. 1981. *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, N. 1986. *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use*. New York: Praeger,
- Jackendoff, R. 1972. *Semantic Interpretation in Generative Grammar*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Jackendoff, R. 1977. *X-bar Syntax*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Koopman, H. and D. Sportiche. 1991. The Position of Subjects, *Lingua* 85, 211-58.
- Larson, R. 1985. Bare-NP Adverbs, *Linguistic Inquiry*, 16.4: 595-621.
- McConnell-Ginet, S. 1982. Adverbs and Logical Form: A Linguistically Realistic Theory. *Language*, 58: 144-184.
- Milner, J-C. 1978. *De la Syntaxe à l'Interprétation*. Paris: Éditions du Seuil.
- Νάκας, Α. 1987. *Τα Επιρρηματικά της Νέας Ελληνικής*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Rizzi, L. 1990. *Relativized Minimality*. Cambridge, Mass.: MIT Press
- Shaer, B. 2003. 'Manner' adverbs and the association theory: Some

- problems and solutions. In E. Lang *et al.* (ed.s). *Modifying Adjuncts*, Berlin: de Gruyter, 211-259.
- Stowell, T. 1981. *The Origins of Phrase Structure*. PhD Dissertation. MIT.
- Tsimpili, I.-M. 1989. On the Properties of the Passive Affix in Modern Greek. *UCL Working Papers in Linguistics*, 1: 235-60.
- Τσιμπλή, Ι.-Μ. 2004. Η φωνή στην ελληνική - περιγραφή του συστήματος και μελέτη της ανάπτυξής του στην ελληνική ως μητρική και ως ξένη γλώσσα. *Τα Ελληνικά ως Ξένη Γλώσσα. Μελέτες για την εκμάθηση και τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. <http://www.media.uoa.gr/language>.
- Xydopoulos, G.J. 1990. *On the Syntax of Adverbs in Modern Greek*. MA Thesis. SOAS, University of London.
- Xydopoulos, G.J. 1994. Adverbial NPs in Modern Greek. *UCL Working Papers in Linguistics*, 6: 287-317.
- Xydopoulos, G.J. 1996. *Tense, Aspect and Adverbials in Modern Greek*. PhD Dissertation, UCL, University of London.

